

El ciutadà Pompeu Fabra

El provincialisme enganyat ens estava portant a l'extinció. Però una generació va alçar-se senzillament perquè volia ser més lliure, més civilitzada, més moderna. I sense una llengua ordenada, còmoda, neta i culta (i feliç, també), res no s'hauria aconseguit. Gràcies a Fabra, s'obria la porta a la modernitat per la via de la normalitat. Estrenàvem una llengua i la seves possibilitats van fer el miracle. El món sencer era nostre, perquè nosaltres ja podíem escriure sobre el món sencer.

Però la seva obra encaixa el mite, i tendeix a deixar en un segon pla l'home, el ciutadà compromès republicanament amb el seu país.

L'*autoritas* de Fabra en aquells anys és immensa i indiscutible. El seu prestigi s'alça per damunt de qualsevol altre. Però no és tan sols per la seva feina com a orfebre de la llengua, no és Fabra un acadèmic asèptic i equidistant de les palpitations polítiques i socials del seu temps, ni la seva és una recerca d'una excel·lència buida i amanyagada, sinó que, com tota la seva generació, viu arrelat a la terra i el mena una vocació apassionada de servei al país. Aspirava, aspiraven, senzillament, a ser ciutadans lliures –començant per la llibertat d'esperit– d'una futura pàtria lliure. Ells porten a terme l'intent més audaç –i més sòlid– de construir un imaginari col·lectiu, el relat d'un país que es volia civilitzat i cosmopolita, liberal i democràtic. Assenyat.

Fabra és, doncs, un dels engranatges de la generació republicana que fan possible el segle d'or de les lletres catalanes. I encara més, és un referent ètic i un model de ciutadania indiscutible. Fabra mateix n'era ben conscient. Quan va rebutjar la invitació per entrar a la Real Academia Española, va confessar: "Si a mi se'm considerava una mena de símbol de la llengua catalana, em va semblar molt clar que, si jo fallava, fallaria la

QUIM TORRA

EDITOR I ESCRIPTOR

llengua. I m'era evident que si la llengua fallava, fallava tot". I no, ni la llengua ni Fabra no van fallar.

És gairebé impossible trobar un contemporani seu que en malparli (exclosos alguns dels seus furibunds adversaris lingüistes). Tot encaixa: el seu aspecte físic, prim, atlètic, sempre amb la pipa a la boca, corbata, vestit fosc i els cabells platejats. Elegant, antisentimental, insubornable, la perfecta combinació entre la discreció personal i la distinció intel·lectual. Un *gentleman* que només podia jugar a tennis i nedar tan impecablement com escrivia les seves converses filològiques. Assidu a la tertúlia de la Penya Borralleras i al bonhomios tramvia de Badalona. El cunyat de la Ben Plantada (i, de rebot, de Josep Pijoan) i l'infatigable excursionista que trepitja mig país. Membre de l'Associació Protectora de l'Ensenyança, president de l'Ateneu, president de Palestra, president de la Unió Catalana de Federacions Esportives, president del Patronat de la Universitat Autònoma. En definitiva, el refinat exemple d'una burgesia catalana –professionals liberals i menestrals– que volia liderar una nació per

la força de la intel·ligència, la cultura i l'exemplaritat. Un humanista del nostre món d'ahir.

Fill d'alcalde republicà de Gràcia, Pompeu Fabra s'involucra en el debat polític des de sempre i es mantindrà fidel al republicanisme i a les esquerres liberals, la qual cosa no és cap impediment perquè Prat de la Riba el cridi a col·laborar al seu costat. I això que es presenta el 1913 per la Unió Federal Nacionalista Republicana. Perd. I torna a perdre el 1932, quan és el candidat d'Acció Catalana enfront d'un capità de l'exèrcit espanyol que presenta ERC. Però és ell qui entrega les firmes de milions de catalans per l'Estatut al president Macià i és ell qui –amb tants d'altres– és detingut arran dels Fets del Sis d'Octubre i traslladat al vapor presó *Uruguay* unes setmanes.

La fidelitat de Fabra al país assoleix el seu punt més alt a l'exili. En el seu últim dia en terra catalana sud li confessa a Xavier Benguerel: "Vaig a morir a França". Té 70 anys. I sí, mor a Prada el 1948, però abans encara té temps de seguir treballant, de no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança i de ser membre de tots els consells i governs que formen els presidents Companys i Irla (honor només compartit amb Rovira i Virgili).

El 30 de novembre de 1930, al Palau de la Música, el president de Palestra es dirigia als joves que omplien la sala. Mestre Fabra digué: "Només tindrem el que nosaltres sapiem guanyar. Cal reconèixer tots els nostres recursos i estudiar llurs possibilitats. No tenim un estret nacionalisme. Vivim de cara al món i si volem la plena sobirania per al nostre poble és per millorar la qualitat dels nostres conciutadans i per obtenir que Catalunya, intensament civilitzada, pugui oferir una efectiva col·laboració en l'obra de millorament i progrés de la humanitat". Mai cap ciutadà de Catalunya no ha expressat millor qui som i per què hi som.

“Em va semblar molt clar que, si jo fallava, fallaria la llengua. I m'era evident que si la llengua fallava, fallava tot”, va dir Fabra